

ADVOKATFORENINGEN

RETTSHJELPSSALÆRET 2019

– UTVIKLINGSTREKK OG SAMMENLIGNINGER

Innhold

4	1. Innledning
5	2. Oppsummering av rapporten
7	3. Bakgrunn
7	3.1 Grunnlaget for det offentlige rettshjelpssalær
7	3.2 Retten til rettferdig rettergang
9	4. Metode
9	4.1 Datainnsamling
9	4.1.1 Innledning
9	4.1.2 Salærsundersøkelsen 2017
9	4.1.3 Bransjeundersøkelsen fra perioden 2009-2018
10	4.1.4 Lønnsundersøkelsen 2018/2019
10	4.1.5 Bistandsadvokatundersøkelsen og stykkpris evalueringen
11	4.2 Representativitet
11	4.3 Beregningsmetoder i denne rapporten
12	5. Statens utgifter til fri rettshjelp og til forsvarer og bistandsadvokat i straffesaker
17	6. Resultater
17	6.1 Hva utgjør et årsverk på rettshjelpssalær?
17	6.2 Hva salæret skal dekke
17	6.2.1 Kostnadskomponenten og lønnskomponenten
19	6.3 Utvikling av Rettshjelpssalæret
20	6.3.1 Utvikling av salæret i forhold til lønnsutviklingen
21	6.3.2 Utvikling i salæret i forhold til prisindeksen
22	6.3.3 Utviklingen i rettshjelpsatsen i relasjon til prisindeks og lønnsutvikling
23	6.3.4 Oppsummering av utvikling av rettshjelpssalæret
24	6.4 Salærsats og markedspris
24	6.4.1 Forholdet til det private marked
26	6.4.2 Forholdet til det offentlige marked
27	6.4.3 Hvem tar saker med rettshjelpssalær og hvordan oppleves det?
27	6.4.4 Oppsummering rettshjelpssats og markedspris
29	6.5 Forhold knyttet til inntekt
29	6.5.1 Relasjon mellom inntekt og oppdragsmengde
31	6.5.2 Oppsummering av forhold knyttet til inntekt
32	6.6 Andre funn
32	6.6.1 Få ønsker flere rettshjelpsaker
33	6.6.2 Oppsummering av rapportens andre funn
34	Fotnoter

1. Innledning

Retts hjelpssalæret er utgifter til advokater som representerer borgeren i saker der det er innvilget fri retts hjelp eller i bistand i straffesaker.

Begrepet *retts hjelpssatsen* er timesatsen som det offentlige betaler til advokater som yter fri retts hjelp eller som er forsvarere eller bistandsadvokater i straffesaker, ofte omtalt som salærsatsen. Advokatforeningen mener *retts hjelpssatsen* bedre beskriver hva det er: den timesatsen advokatene får når de yter retts hjelp betalt av det offentlig.

Retts hjelpssatsen og retts hjelpssalæret fastsettes av salærforskriften eller stykkprisforskriften. Reglene for når man har rett til fri retts hjelp i sivile saker er regulert i lov om fri retts hjelp (retts hjelpsloven), mens rett til forsvarer eller bistandsadvokat på det offentliges bekostning er regulert i straffeprosessloven.

Utgiftene til retts hjelp, forsvarer og bistandsadvokat går over kapittel 466 og kapittel 470 i statsbudsjettet.

Denne rapporten er en sammenstilling av resultatene fra flere ulike undersøkelser som er foretatt blant advokatene, se nærmere pkt 4.1.

Advokatforeningen ønsker å kontinuerlig utvikle et godt kunnskapsgrunnlag for vurdering av retts hjelpssatsen og retts hjelpssalæret. Ordningen må være på et nivå som gjør at klientene blir ivaretatt på en god og forsvarlig måte. Vi ønsker også å bidra til at regjeringens beslutningsgrunnlag er best mulig.

2. Oppsummering av rapporten

Kort oppsummert viser denne rapporten at:

- ▶ Retts hjelpssalæret dekker både driftskostnader og lønnskostnader for advokatvirksomhetene. Regnskapsanalysen viser at i gjennomsnitt går 46 prosent av retts hjelpssatsen til å dekke driftskostnader.
- ▶ Det er ingen dokumentert sammenheng mellom reguleringen av retts hjelpssatsen og de samlede utgifter til offentlig retts hjelpssalær.
- ▶ Retts hjelpssalæret utvikler seg svakere enn konsumprisindeksen for juridiske tjenester.
- ▶ Retts hjelpssalæret utvikler seg svakere enn lønnsutviklingen og utviklingen i legenes normaltariff.
- ▶ Utviklingen i retts hjelpssatsen har de siste årene vært negativ når den justeres for inflasjon, noe som i praksis betyr at retts hjelpssalæret får redusert kjøpekraft.
- ▶ Advokatforeningens medlemmer som tar saker som godtgjøres med retts hjelpssalær mener at riktig retts hjelpssatsen bør være rundt 1450 kroner timen for 2019.
- ▶ Advokatforeningens medlemmer som tar saker som godtgjøres med retts hjelpssalær mener at retts hjelpssatsen skal ligge et stykke under den prisende krever av private klienter.
- ▶ Advokatene tjener markant bedre ved å representere det offentlig i saker der den private klienten har innvilget fri retts hjelp.
- ▶ Når det offentlig vinner en sak og krever saksomkostninger er timeprisen som kreves ofte markant høyere enn retts hjelpssatsen.
- ▶ Advokater som godtgjøres etter salærforskriften tjener gjennomgående vesentlig mindre enn snittet i bransjen.
- ▶ Når andelen av saker på retts hjelpssatsen øker hos en advokat, går inntekten ned.
- ▶ Det er en statistisk sammenheng mellom nedgang i inntekt og økning i andel saker godtgjøres med retts hjelpssalæret.
- ▶ 50 prosent av advokatene som tar saker som godtgjøres med retts hjelpssalær ønsker å påta seg færre slike saker. Dette gjelder uansett om prosentandelen basert på retts hjelpssalær er høy eller lav.

2. Oppsummering av rapporten

- ▶ Hovedgrunnen til at advokatene ikke ønsker å påta seg flere saker som godtgjøres med offentlig rettshjelpsalær er at sakene er for dårlig betalt i forhold til andre saker.
- ▶ De som ønsker å påta seg flere saker godtgjort med rettshjelpssalæret gjør det fordi de finner jobben givende, eller det passer deres interesser eller karrierer.
- ▶ Ingen ønsker flere saker som er godtgjort med rettshjelpssatsen grunnet den manglende lønnsomheten.

3. Bakgrunn

3.1 Grunnlaget for det offentlige rettshjelpssalær

Det rettslige grunnlaget for godtgjøring til advokater som yter bistand etter rettshjelploven (salær) fri rettshjelp er rettshjelploven § 3 første ledd. Hjemmelen for godtgjørelse til forsvarer og bistandsadvokater er straffeprosessloven § 107.

Her fremgår det at departementet har fått delegert myndighet til å fastsette salæret i forskrift. Dette har departementet gjort i forskrift av 3.12.1997 om salær fra det offentlige til advokater mv. (salærforskriften), og forskrift av 12.12.2005 om salær fra det offentlige til advokater mfl. etter faste satser (stykkprissatser) ved fri rettshjelp og i straffesaker. Godtgjøring gis etter en timesats som departementet til enhver tid fastsetter i rundskriv, jf. salærforskriften § 2. Gjeldende rundskriv er G-09/2018, der det fremgår at timesatsen fra 1. januar 2019 er 1040 kroner.

Det samlede rettshjelpssalæret i den enkelte sak er en funksjon av rettshjelpssatsen og stykkprisen for denne saken. For de saker som ikke er dekket av en stykkpris fastsettes rettshjelpssalæret ut fra rettshjelpssatsen og det antall timer advokaten har brukt på saken. Dommeren kan fastsette advokatens godtgjørelse til et lavere antall timer enn det som faktisk er medgått.

Advokatforeningen er av den oppfatningen at rettshjelpssatsen til enhver tid må være på et nivå som sikrer god og forsvarlig rettshjelp til de som er omfattet av ordningene med fri rettshjelp, blir utsatt for straffeforfølgning eller har rett til bistandsadvokat. Advokatforeningen er enig i det Justisdepartementet skrev i St.meld. nr. 25 (1999-2000) Om fri rettshjelp:

- Salærsatsen har i noen år ligget tildels betydelig under den timesats advokater ellers opererer med. Dette er uheldig. Stort misforhold mellom markedspris og den offentlige prisingen av advokattjenester kan føre til at det er de mindre dyktige advokatene som tar saker mot betaling fra det offentlige. De mest ressursvake klientene kan bli sittende igjen med en advokat fra «B-laget» hvor motparten møter med en fra «A-laget». Dette utgjør i så fall et betydelig rettssikkerhetsproblem.

I budsjettavtalen mellom regjeringspartiene og KrF i 2017 fremkommer det at:

- Stortinget ber regjeringen sikre forutsigbarhet knyttet til regulering av rettshjelpssats for advokater, bl.a. ved at satsene i tilknytning til ordningene med fri rettshjelp og bistand i straffesaker samsvarer bedre med lønns- og prisutviklingen.

3. Bakgrunn

3.2 Retten til rettferdig rettergang

Retten til en rettferdig rettergang er fastsatt i Grunnloven § 95 og EMK artikkel 6. Vår rettshjelpsordning bidrar til å sikre en rettferdig rettergang og også til å sikre tilgang til domstolene.

Når det gjelder forsvarere, er retten til representasjon og prinsippet om fritt forsvarervalg grunnleggende i vår straffeprosessordning og utgjør en vesentlig rettssikkerhetsgaranti for mistenkte. Rettighetene er slått fast i straffeprosessloven §§ 94 og 102 og i våre konvensjonsforpliktelser, jf. EMK artikkel 6 nr. 3 bokstav c og SP artikkel 14 nr. 3 bokstav d. Det er et grunnkrav at prosessen skal være tillitvekkende, og i den sammenheng har forsvareren en meget sentral rolle. Det er liten tvil om at den som er mistenkt i en straffesak, kan ha behov for representasjon for å kunne ivareta sine interesser, og en forsvarer kan bidra til dette ved å gi råd og ved å tale klientens sak. Som mistenktes representant skal dessuten forsvareren bidra til å ivareta den offentlige interesse i en riktig avgjørelse, særlig ved å bidra til saksopplysning som kan hindre uriktige domfellelser.

Retten til **bistandsadvokat** er resultat av erkjennelsen av at fornærmede og etterlatte har legitime rettigheter og behov som må ivaretas under straffesaksbehandlingen.

Når det gjelder **advokatbistand i sivile saker**, er rettshjelpsordningen en av flere tiltak der det offentlige medvirker til å ivarta borgernes rettssikkerhet. Rettshjelpen sin fremste oppgave er å medvirke til å sikre likhet for loven, som er et grunnleggende prinsipp i alle rettssamfunn. Prinsippet omfatter den reelle mulighet det enkelte individet har til å sikre sine rettigheter. Formålsbestemmelsen i rettshjelploven formulerer dette på en god måte:

- Fri rettshjelp etter denne lov er en sosial støtteordning med formål å sikre nødvendig juridisk bistand til personer som ikke selv har økonomiske forutsetninger for å kunne ivareta et rettshjelpsbehov av stor personlig og velferdsmessig betydning.

4. Metode

4.1 Datainnsamling

4.1.1 Innledning

Analysebyrået Kantar TNS har i flere år gjennomført en bransjeundersøkelse og en lønnsundersøkelse blant advokatene. I 2017 ble det også gjennomført en rettshjelpsundersøkelse. Målsetningen med undersøkelsene har vært å kartlegge en rekke forhold rundt norske advokater, blant annet deres økonomi og deres oppfatninger knyttet til rettshjelpsatsen.

Advokatforeningen har også fått tilgang til data innhentet av TNS Kantar i forbindelse med MENON Economics' gjennomgang av stykkprisene¹, samt evalueringen av bistandsadvokatordningen utarbeidet av Oxford Research og MENON Economics. Advokatforeningen bistod i forbindelse med begge rapporter med innhenting av data og utarbeidelse av spørreskjemaene.

Se nærmere om undersøkelsene nedenfor.

Denne rapporten baserer seg på resultater fra disse undersøkelsene.

4.1.2 Salærsundersøkelsen 2017

I august 2017 ba Advokatforeningen analysebyrået Kantar TNS om å gjennomføre en undersøkelse for å kartlegge norske advokaters økonomi og oppfatninger knyttet til offentlig rettshjelpssats. Det er utarbeidet en egen rapport fra denne undersøkelsen².

Salærsundersøkelsen målgruppe var alle advokater som har blitt godtgjort etter salærfor-skriften gjennom det siste året. Undersøkelsen ble sendt ut til 2915 enkeltadvokater og til 1420 kontaktpersoner i advokatfirmaer samt enkeltpersonforetak. Undersøkelsen ble også annonsert på Advokatforeningens egne hjemmesider, slik at advokater som ikke ble nådd via e-post kunne svare via en direktelink på hjemmesiden. Undersøkelsen ble gjennomført over internett i perioden 22. august til 1. september 2017.

4.1.3 Bransjeundersøkelser fra perioden 2009-2018

Advokatforeningens bransjeundersøkelse ble første gang gjennomført i 2004. Hensikten med bransjeundersøkelsen er å etablere et faktagrunnlag for analyser og vurderinger av advokatbransjen og advokatyret i Norge, og gjøres av TNS Kantar på oppdrag fra Advokatforeningen. I undersøkelsen kartlegges omsetning, inntekter, priser, kostnader og strukturelle forhold i bransjen. I tillegg kartlegges inntektsforhold for advokater som er ansatt i private bedrifter, organisasjoner og i offentlig sektor.

Undersøkelsen er ment å gi et oppdatert bilde av bransjen og viser utviklingen innenfor viktige områder de to siste årene. Undersøkelsen forsøker også, der det er relevant, å vise utviklingen også over lengre perioder, derfor sammenstilles de innhentede data

4. Metode

med relevante trend-tall fra SSB, samt registerdata fra Brønnøysundregistrene. Bransjeundersøkelsen bidrar også til å gi et godt bilde av konkurransesituasjonene i bransjen og dermed et bilde av forholdet mellom saker på rettshjelpssalær og saker for private klienter som selv betaler advokatsalæret sitt – samtidig som den også sier noe om utgiftsfordeling internt i virksomhetene.

I bransjeundersøkelsen blir det konkret stilt spørsmål om virksomhetens totalomsetning fordelt på hovedsegmenter i prosent, hvorav ett av dem er omsetning knyttet til rettshjelpssalær. I perioden 2003-2018 har dette totalt i bransjen utgjort mellom 9 og 11 prosent.

4.1.4 Lønnsundersøkelsen 2018/2019

Advokatforeningen fortar hvert år en lønnsundersøkelse. Lønnsundersøkelse for 2018/2019 ble gjort i januar 2019, og det kom inn totalt 2 253 svar – som er en svarandel på 40 prosent. Undersøkelsen kartlegger lønnsforholdene for ansatte advokater og advokatfullmektiger siste år. Den første undersøkelsen ble gjennomført i 2012, noe som gjør det mulig å kartlegge lønnsutviklingen fra den tid til i dag.

I denne rapporten vil det bli vist utvalgte utviklingstrekk gjennom årene, og gjort sammenligninger med utviklingen blant yrkesaktive i andre bransjer. Lønnsbegrepet i tabellene defineres gjennom følgende spørsmål: «Hva er din samlede brutto årslønn/godtgjørelse for 2018 inklusive eventuell overtid, bonus, provisjon, styrehonorarer og andre honorarer som har sammenheng med din jobb som advokat/-fullmektig?» Andelen som oppgir at de har resultatbasert lønn, svarte i tillegg på spørsmålet: «Hvor mye av årslønnen du oppga er bonus og/eller provisjon?»

4.1.5 Bistandsadvokatundersøkelsen og stykkpris evalueringen

I 2019 ble det som tidligere nevnt offentliggjort to analyser med en tilknytning til rettshjelpssalæret. Den ene er en evaluering av bistandsadvokatordningen og er utarbeidet av Oxford Research i samarbeid med Menon Economics, den andre er en analyse av stykkpriser og medgått tid utarbeidet av MENON Economics³. I forbindelse med disse analysene er det TNS Kantar som har forestått dele av datainnhenting gjennom spørreskjemaundersøkelse til advokatene. Advokatforeningen har fått tilgang til datagrunnlaget fra disse rapportene og de er brukt i denne rapporten.

4. Metode

4.2 Representativitet

Det er i prinsippet vanskelig å si noe umiddelbart om representativiteten til dem som har svart på undersøkelsen, da vi ikke har noen objektive kriterier å sjekke denne gruppen opp mot. Da temaet må forutsettes å være viktig for dem det gjelder, kan man gå ut fra at særlig de advokatene som i høy grad honoreres av rettshjelpssalær har svart på undersøkelsene. I det omfang vi benytter data fra regnskapsregistrene er dette kvalitetskontrollert av TNS Kantar og her har vi forholdsvis mange respondenter i de ulike kategoriene – noe som sikrer både validiteten og reliabiliteten.

4.3 Beregningsmetoder i denne rapporten

I det omfang vi i dette notatet beregner årslønn basert på timeantall benyttes følgende regnemetode: 7.5 timers arbeidsdag, 365 dager, 25 feriedager, 104 helgedager, 10 andre røde dager. $7.5 \times (365 - 25 - 104 - 10) = 1695$ arbeidstimer per kalenderår. Regnemethoden gjør beregningene sammenlignbare med andre yrkesgrupper som arbeider innenfor en tariffestet arbeidstid på 37,5 arbeidstimer i uken. Det må imidlertid bemerkes at advokater som regel arbeider mer enn dette, men dette gir likevel det beste grunnlag for å sammenligne med andre yrkesgrupper.

For pensjonsoppsparing tar vi utgangspunkt i at de fleste advokater som tar fri rettshjelpsaker fungerer som enkeltpersonvirksomheter og beregner pensjonskostnader med dette utgangspunktet. Til sammen 57 % av virksomhetene i bransjen er organisert som enkeltpersonforetak. En del virksomheter med bare én advokat velger imidlertid å organisere seg som et ansvarlig selskap eller et aksjeselskap. Til sammen utgjør andelen av advokater som opererer som et enkeltpersonforetak rundt 1700 advokater på landsbasis, og da er det ca. 21 % av advokatstanden som er organisert som foretak med bare en person, enten som ENK eller AS (Bransjeundersøkelsen 2018). Advokatene som er organisert som enkeltpersonvirksomheter må altså også innberegne pensjonskostnader i virksomhetens resultat.

Tallene for faktureringsgrad for advokater i advokatvirksomhetene hentes fra bransjeundersøkelsene fra 2016 og 2018. Tallene viser en økende faktureringsgrad for partner og eiere av enkeltpersonforetak, mens det er motsatt for ansatte advokater og advokatfullmektiger. Gjennomsnittet på tvers av kjønn og stillingskategori er en faktureringsgrad på litt over 72,8 %. I det omfang faktureringsgrad er relevant legges 72,8 % til grunn i beregningene.

Alle oppgitte faktureringspriser er eksklusiv merverdiavgift, noe som er gjort for å kunne sammenligne direkte med den offentlige rettshjelpsatsen.

5. Statens utgifter til fri rettshjelp og til forsvarer og bistandsadvokat i straffesaker

I forbindelse med fastsettelsen av salærsatsen er det relevant å se på det samlede grunnlaget, altså hvor store utgiftene til rettshjelpssalær er samlet sett, samt hvordan utgiftene fordeler seg. Under ses et oppsett over utviklingen i utgifter i millioner kroner fordelt på budsjettkapitler og utgiftsart (fra Statsbudsjettet).

Utviklingen i advokatutgifter i kroner tusen fordelt på budsjettkapitler og utgiftsarter fra 2011 til 2018								
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Straffesaksutgifter og domsutgifter (kap. 466)	948 298	1 071 538	1 065 011	1 177 531	1 045 533	1 109 612	1 118 985	1 166 441
Bistandsadvokater*	105 769	119 421	131 263	139 767	133 037	167 052	169 648	169 455
Forsvarsadvokater	650 772	669 591	698 059	774 842	671 723	687 594	702 911	653 314
Kap. 470 Fri rettshjelp, post 01 Driftsutgifter	624353	690 566	765 635	790 952	681 401	682 260	611 652	687 039
Advokatutgifter (domstolene)	226 271	232 961	261 147	291 783	232 932	248 770	226 192	227 891
Advokatutgifter (Fylkesnemdene)	142 268	171 608	196 194	207 061	160 976	161 555	144 376	133 720
Advokatutgifter (fritt rettsråd)	166 476	152 850	151 632	151 619	133 529	150 804	133 628	108 561
Andel av kap. 470 og 466 som dekker advokatutgifter	82 %	76 %	79 %	80 %	77 %	79 %	80 %	70 %

* Beløpene er justert for utgifter i forbindelse med 22.juli-saken i perioden 2011-2013 basert på uttrekk fra Domstol administrasjonen sin økonomistatistikk og statistikk fra fylkesnemndene.

5. Statens utgifter til fri rettshjelp og til forsvarer og bistandsadvokat i straffesaker

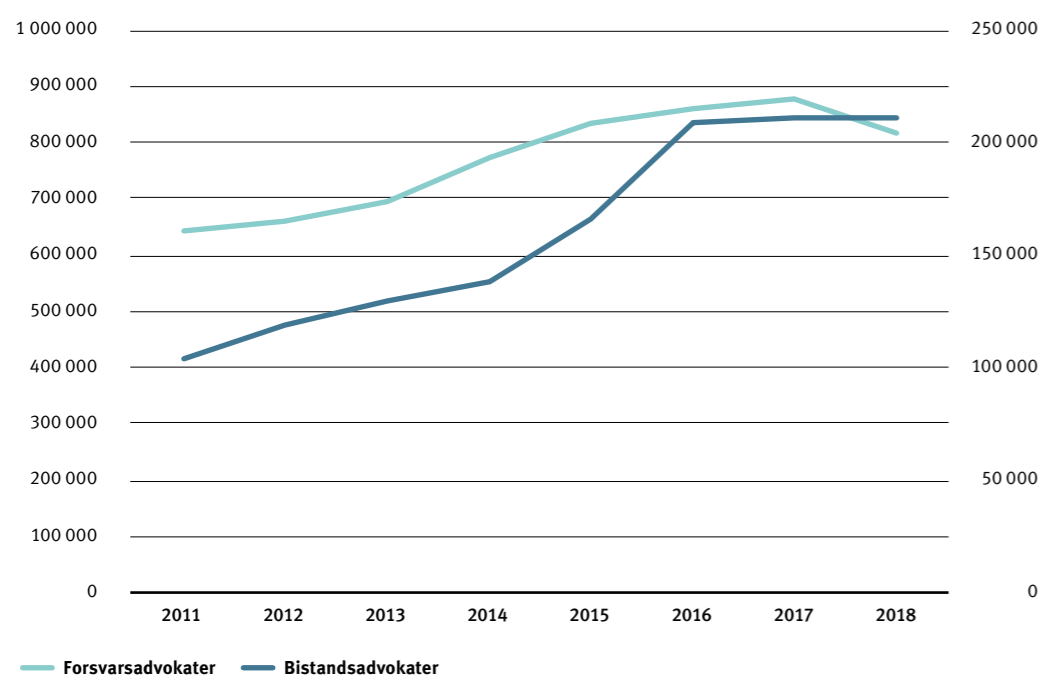
Nedgangen fra 2014 til 2015 skyldes overgangen til nøytral merverdiavgift i staten. Korrigeres denne med standard MVA-sats på 25 prosent blir tabellen mer presis og ser slik ut:

Utviklingen i advokatutgifter i kroner tusen fordelt på budsjettkapitler og utgiftsarter fra 2011 til 2018 korrigert for nøytral MVA								
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Straffesaksutgifter og domsutgifter (kap. 466)	948 298	1 071 538	1 065 011	1 177 531	1 306 916	1 387 015	1 398 731	1 458 051
Bistandsadvokater	105 769	119 421	131 263	139 767	166 296	208 815	212 060	211 819
Forsvarsadvokater	650 772	669 591	698 059	774 842	839 654	859 493	878 639	816 643
Kap. 470 Fri rettshjelp, post 01 Driftsutgifter	624353	690 566	765 635	790 952	851 751	852 825	764 565	858 799
Advokatutgifter (fri sakførsel i domstolene)	226 271	232 961	261 147	291 783	291 165	310 963	282 740	284 864
Advokatutgifter (fri rettshjelp ved Fylkesnemdene for barnevern og sosiale saker)	142 268	171 608	196 194	207 061	201 219	201 943	180 469	167 150
Advokatutgifter (fritt rettsråd)	166 476	152 850	151 632	151 619	166 911	188 505	167 035	135 702
Andel av 470 og 466 som dekker advokatutgifter	82 %	76 %	79 %	80 %	77 %	79 %	80 %	70 %

Grafisk er utviklingen illustrert på neste side:

5. Statens utgifter til fri rettshjelp og til forsvarer og bistandsadvokat i straffesaker

Utviklingen i advokatutgifter i kroner tusen fordelt på budsjettkapitler og utgiftsarter fra 2011 til 2018 korrigert for nøytral MVA kap. 466

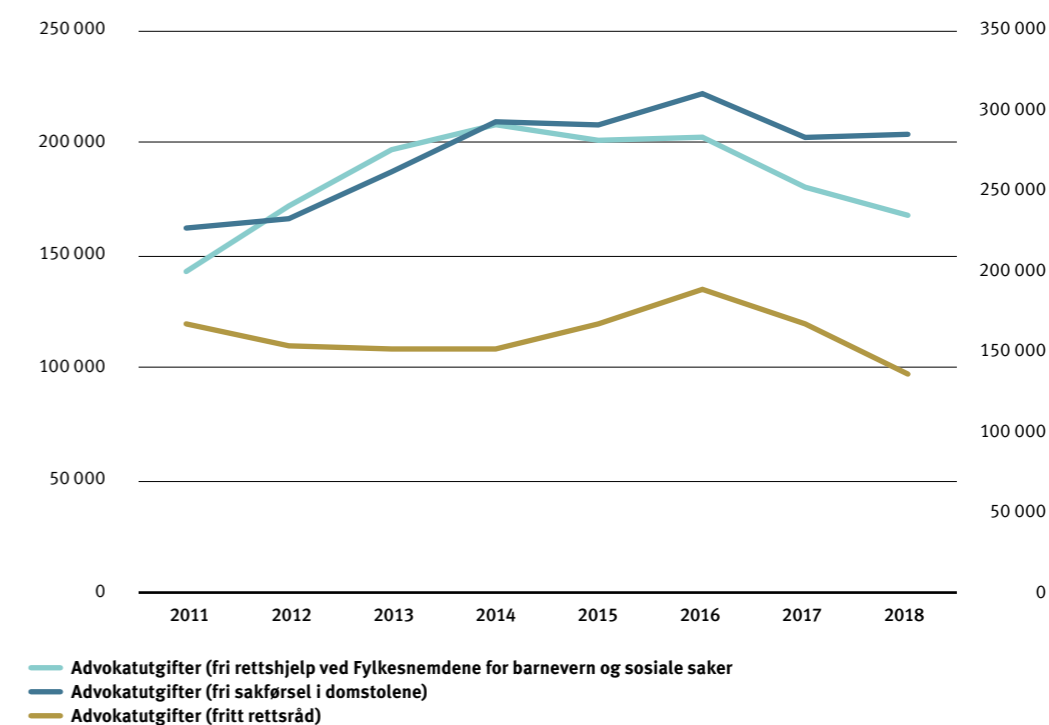

På kapittel 466 er det altså økt bruk av bistandsadvokat, som følge av styrking av ordningen i 2014 som er kostnadsdrivende. Noe som også konkluderes evaluering av bistandsadvokatordningen fra Oxford Research og Menon Economics. Men utgiftene til bistandsadvokat har likevel gått ned fra 2017-18. Utgiftene til forsvarsadvokater har vært nedadgående de siste tre årene.

5. Statens utgifter til fri rettshjelp og til forsvarer og bistandsadvokat i straffesaker

Ser vi på kostnadene på kapittel 470 – fri rettshjelp ser det grafisk slik ut:

Utviklingen i advokatutgifter i kroner tusen fordelt på budsjettkapitler og utgiftsarter fra 2011 til 2018 korrigert for nøytral MVA kap. 470

Som vi ser har utgifter til fritt rettsråd gått betydelig ned de siste årene. Dette skyldes antakeligvis at stadig flere faller inn under ordningen. Det har også vært andre innskrenkninger i regelverket som sannsynligvis også har bidratt til nedgangen. Det har også vært noe nedgang i utgifter til advokat for fylkesnemndene og i utgifter til advokat i saker for domstolene (fri sakførsel).

6. Resultater

6.1 Hva utgjør et årsverk på rettshjelpssalær?

Det er vanskelig å sette opp et regnestykke over hva en advokat kan tjene dersom han eller hun utelukkende finansieres via rettshjelpssalær. Likevel kan det være relevant i forbindelse med vurdering av rettshjelpsatsen. Det er imidlertid tilnærmet ingen advokater som jobber utelukkende på rettshjelpssalær.

Dersom reallønnen for advokater beregnes med utgangspunkt i at advokaten får rettshjelpssalær for samtlige timer vedkommende jobber vil regnestykket bli som følger: 1695 timer på et år, korrigert for faktureringsgrad på 72,8 prosent gir 1234 fakturerbare timer à kr 1020 kroner i timen i 2018. Dette gir en teoretisk inntekt på kroner 1 258 680 for virksomheten. Herav går 46 % til driftskostnader. Det blir da cirka 680 000 kroner igjen til utbytte og lønn.

Det er ikke tatt hensyn til den økte risiko det er å være selvstendig næringsdrivende fremfor fast ansatt.

Dette regnestykket kan gjøres på ulike måter. Regnestykket over er ment som en grov skisse, men gir likevel et referansepunkt for resten av rapporten. Samtidig viser det en mulig maksinntekt for advokater som utelukkende jobber med offentlig rettshjelpssalær innenfor et normalarbeidsår.

6.2 Hva salæret skal dekke

6.2.1 Kostnadskomponenten og lønnskomponenten

Rettshjelpsatsen skal dekke driftskostnader for advokatvirksomheten, herunder også lønns- og personalkostnader for sekretærer og andre ansatte – dette kaller vi kostnadskomponenten. Videre skal rettshjelpsatsen dekke lønnskostnader til den enkelte advokaten – som vi kaller lønnskomponenten. Disse to komponentene utgjør til sammen den økonomiske rammen som sammenlagt er salærsatsen. Dette er et viktig prinsipp for å kunne vurdere om salærsatsen er på riktig nivå. For å kunne gi et realistisk bilde av forholdet mellom lønns- og kostnadsdelen av rettshjelpssalæret har vi tidligere bedt bedriftene om å foreta en prosentvis kostnadsfordeling og med bakgrunn i denne si noe om hvor mye av kostnadene som går til drift og hvor mye som går til lønn og utbytte. Dette gir imidlertid svært grove anslag.

For å kunne vise en mer korrekt fordeling av lønns- og kostnadskomponentene har vi sett på fordelingen av driftskostnader og lønnskostnader fra virksomhetenes regnskaper. Her har utgangspunktet vært de 175 firmaene/enkeltpersonforetakene som i bransjeundersøkelsen har svart på spørsmålet om omsetningsfordeling på rettshjelpssalær.

Med utgangspunkt i nominelle snitt fra regnskapene, har vi beregnet andelen av inntekten som går til å betjene driftskostnadene. De resterende inntektene vil da enten tas ut som lønn eller utbytte til advokaten. Vi har benyttet denne modellen på basert på hvor stor andel av omsetning som stammer fra rettshjelpssalæret. Resultatene vises på neste side.

6. Resultater

Andel omsetning på rettshjelpssalær	Antall respondenter	Driftskostnader i prosent av inntekter
Rundt 10 % (5-14 %)	50	33,18
Rundt 20 % (15-24%)	40	39,18
Rundt 30 % (25-34%)	15	28,48
Rundt 40 % (35-44%)	13	31,25
Rundt 50 % (45-54%)	20	36,11
Rundt 60 % (55-64%)	11	31,57
Rundt 70 % (65-74%)	6	30,05
Rundt 80 % (75-84%)	6	22,88
Rundt 90 % (85-100%)	14	41,59
Sum / snitt	175	33,65

Som tabellen viser går det i gjennomsnitt 33,6 % til å dekke driftskostnader. Det er naturligvis ulik fordeling av driftskostnader mellom virksomhetene, der store virksomheter med mange ansatte har lavere driftskostnader enn mindre virksomheter. Gjør vi samme regnestykke på 2017 regnskapstallene med 191 respondenter⁴ får vi en gjennomsnittsfordeling på 29,7 prosent til driftskostnader.

Når vi skal beregne forholdet mellom lønns- og kostnadskomponenten må vi primært forholde oss til inntektene som er knyttet til rettshjelpssalæret på 1020 kroner i 2018. Regnskapsanalysen baserer seg imidlertid på hele bedriftens omsetning. Utfordringen er å klarlegge hvor mye av den offentlige salæret som går til å dekke driftskostnader. Dersom en advokatvirksomhet fakturerer mer til en privat klient enn rettshjelpssatsen, er det naturlig at regnestykket korrigerer for dette. Virksomhetene fra regnskapsanalysen fakturerer sine klienter ulikt. Private klienter faktureres i snitt 1557 kroner timen mot 1020 kroner på rettshjelpssats i 2018. Korrigerer vi for dette forholdet og utvider regnskapsanalysen med timeprisene som respondentene har meldt inn via bransjeanalysen, kan vi beregne en gjennomsnittlig driftskostnadsandel per advokattime på rettshjelpssats og på satsen til private klienter. Her bruker vi 1234 fakturerbare timer, altså en faktureringsgrad på 72,8 prosent gir. Dette er illustrert under.

6. Resultater

Andel omsetning på rettshjelpssalær	Antall respondenter	Timepris privatkunder (tall i kroner)	Antall fakturerbare timer, offentlig salær	Antall fakturerbare timer til private klienter	Andel av en time på rettshjelpssats som går til å betjene driftskostnader	Andel av en fakturert privat-time som går til å betjene driftskostnader
Rundt 10 pct (5-14 %)	50	1 707	123	1 111	47 %	28 %
Rundt 20 pct (15-24%)	40	1 677	247	987	50 %	30 %
Rundt 30 pct (25-34%)	15	1 656	370	864	53 %	32 %
Rundt 40 pct (35-44%)	13	1 575	494	740	39 %	25 %
Rundt 50 pct (45-54%)	20	1 484	617	617	44 %	30 %
Rundt 60 pct (55-64%)	11	1 484	740	494	47 %	33 %
Rundt 70 pct (65-74%)	6	1 484	864	370	41 %	28 %
Rundt 80 pct (75-84%)	6	1 473	987	247	42 %	29 %
Rundt 90 til 100 pct (85-100%)	14	1 473	1 111	123	29 %	20 %
Sum / snitt	175	1 557			46 %	29 %

46 prosent av en time på rettshjelpssats går altså med til å dekke gjennomsnittlige driftskostnader. Gjør vi samme analyse av fjorårets 191 respondenter får vi samme gjennomsnitt, altså 46 prosent, noe som bidrar til å validere dataene fra analysen.

6.3 Utvikling av Rettshjelpssalæret

Rettshjelpssalæret betales henholdsvis over statsbudsjettets kapittel 466 Særskilte straffesaksutgifter m.m. og 470 Fri rettshjelp.

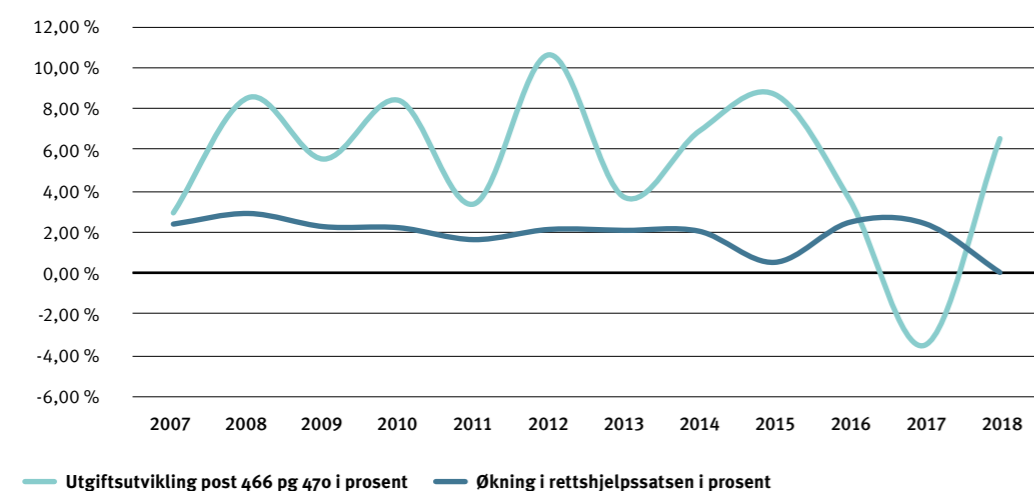
Skiller vi ut utviklingen i hele ordningen og utviklingen i rettshjelpssatsen i prosent av forrige år, for de siste årene, ser utviklingen ut som i tabell 1. Her setter vi altså veksten i rettshjelpssalæret opp mot den generelle veksten i ordningen.

År	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Utgiftsutvikling kap 466 og 470 i prosent	-7,68 %	2,97 %	8,65 %	5,62 %	8,51 %	3,41 %	10,75 %	3,74 %	7,00 %	8,81 %	3,62 %	-3,54 %	6,63 %
Økning i salærsatsen i prosent	1,90 %	2,48 %	3,03 %	2,35 %	2,30 %	1,69 %	2,21 %	2,16 %	2,12 %	0,52 %	2,58 %	2,51 %	0,00 %

Da blir det tydelig at det ikke er endringen i salærsatsen som er det kostnadsdrivende elementet, men *bruken* av ordningen – dette er illustrert grafisk under. Noter at disse tallene er korrigert for nøytral MVA fra 2015 ved faktor 1,25 (MVA på tjenestene er 25 prosent).

6. Resultater

Utvikling i rettshjelpssats og utgiftsutvikling på hhv kap 466 og 470

6.3.1 Utvikling av rettshjelpssats i forhold til lønnsutviklingen

Det finnes relevante sammenligningsgrunnlag for lønnsutviklingen til rettshjelpadvokater. Fastleger er et godt eksempel på en sammenlignbar yrkesgruppe med omtrent samme inntektsnivå som advokater som godtgjøres etter rettshjelpsaleret. Selv om fastleger i mer begrenset grad har anledning til å finne arbeidsplasser som ikke er finansiert av staten, er dette en yrkesgruppe med tilsvarende utdanningsnivå, forventning om løpende etterutdanning og som primært er betalt av det offentlige. Fastlegene er også ofte selvstendig næringsdrivende.

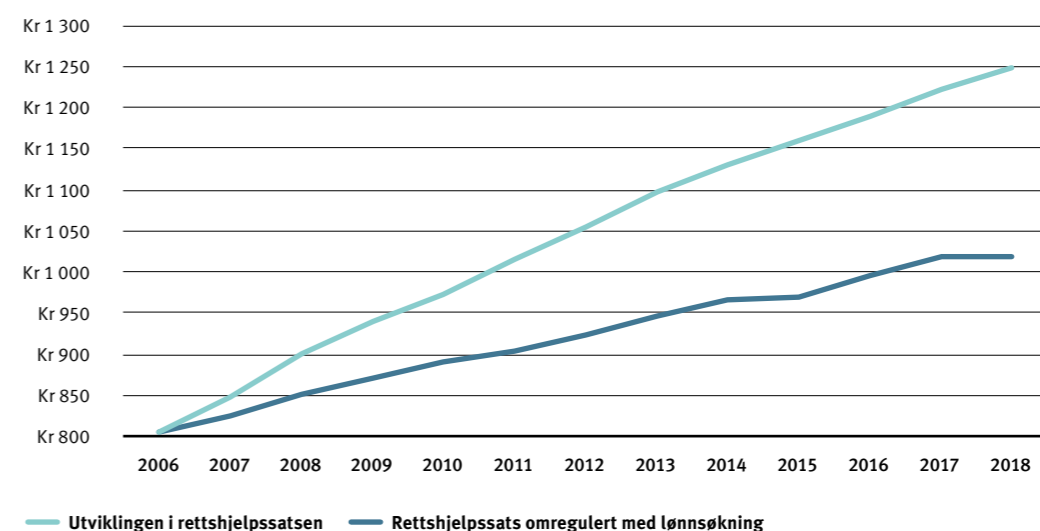
Det er derfor relevant å sammenligne utviklingen av rettshjelpssatsen med utviklingen av normaltariffen for fastleger.

År	Prosentvis økning av rettshjelpssatsen	Inntektsøkning i normaltariffen	Lønnsøkning i Norge	Differanse mellom normaltariff og rettshjelpssatsen	Differanse mellom lønnsvekst og rettshjelpssatsen
2010	2,30 %	2,50 %	3,60 %	0,20 %	1,30 %
2011	1,69 %	3,50 %	4,20 %	1,81 %	2,51 %
2012	2,21 %	3,70 %	4,00 %	1,49 %	1,79 %
2013	2,16 %	3,20 %	3,90 %	1,04 %	1,74 %
2014	2,12 %	3,10 %	3,10 %	0,98 %	0,98 %
2015	0,52 %	2,50 %	2,70 %	1,98 %	2,18 %
2016	2,58 %	2,30 %	2,40 %	-0,28 %	-0,18 %
2017	2,51 %	2,40 %	2,60 %	-0,11 %	0,09 %
2018	0,00 %	2,90 %	2,90 %	2,90 %	2,90 %
Sum underregulering				10,02 %	13,32 %

6. Resultater

Det er ikke store avvik fra økningen i normaltariffen og lønnsøkningen i Norge generelt. Normaltariffen er imidlertid kombinert av både driftskostnader og lønnskostnader, på samme måte som rettshjelpssatsen. På 8 år har altså legenes normaltariff økt med over 10 prosent mer enn rettshjelpssatsen.

Under ses utviklingen i rettshjelpssatsen sett i relasjon lønnsutviklingen.

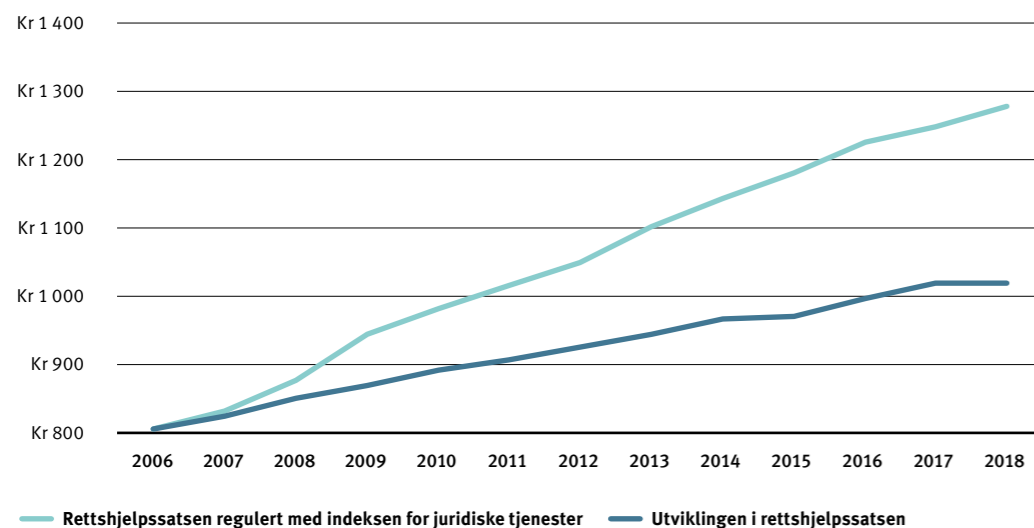

6.3.2 Utvikling i rettshjelpssats i forhold til prisindeksen

Prisindeksen for juridisk tjenesteyting ble første gang publisert i januar 2008 med data fra 1. kvartal 2005 til 3. kvartal 2007. Indeksen blir publisert hvert kvartal med en totalindeks, samt delindekser for næringsdrivende og private klienter. Illustrert under har vi omregnet kvartalsutviklingen til en årlig endring og omsatt denne til en prosentvis endring for å kunne sammenligne med utviklingen i rettshjelpssatsen. Endringen i indeksen for 2017 til 2018 var på 3,5 prosent, altså 3,5 prosentpoeng høyere enn økningen i rettshjelpssatsen – som ikke ble økt fra 2017 til 2018. Indeksen inneholder både lønns- og driftskostnader, og som en helhetlig referanse fremstår indeksen som relevant for sammenligning.

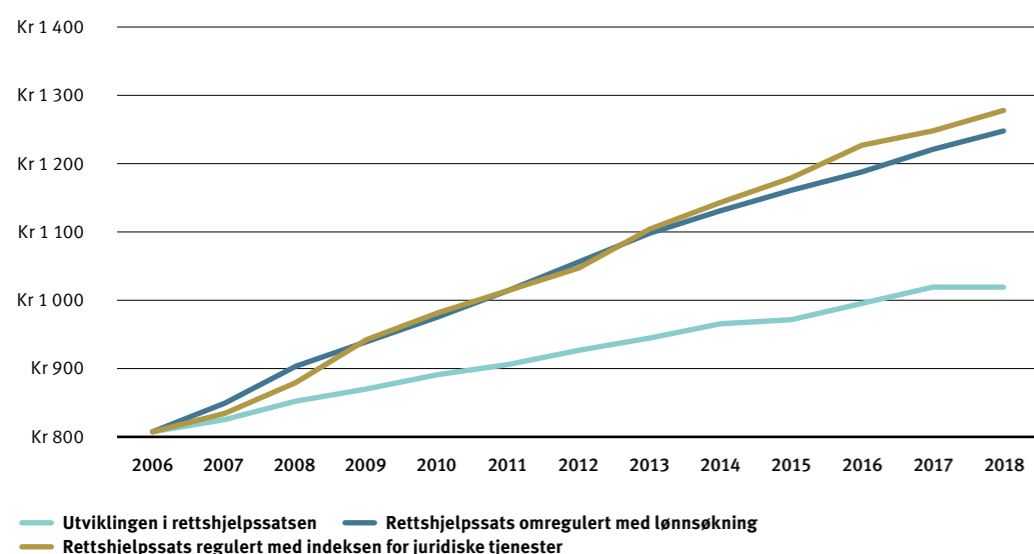
Settes utviklingen i indeksen opp mot salærsatsen i et historisk perspektiv ser vi at salærsatsen henger etter indeksen, dette er presentert grafisk på neste side:

6. Resultater

6.3.3 Utviklingen i rettsbistandssatsen i relasjon til prisindeks og lønnsutvikling

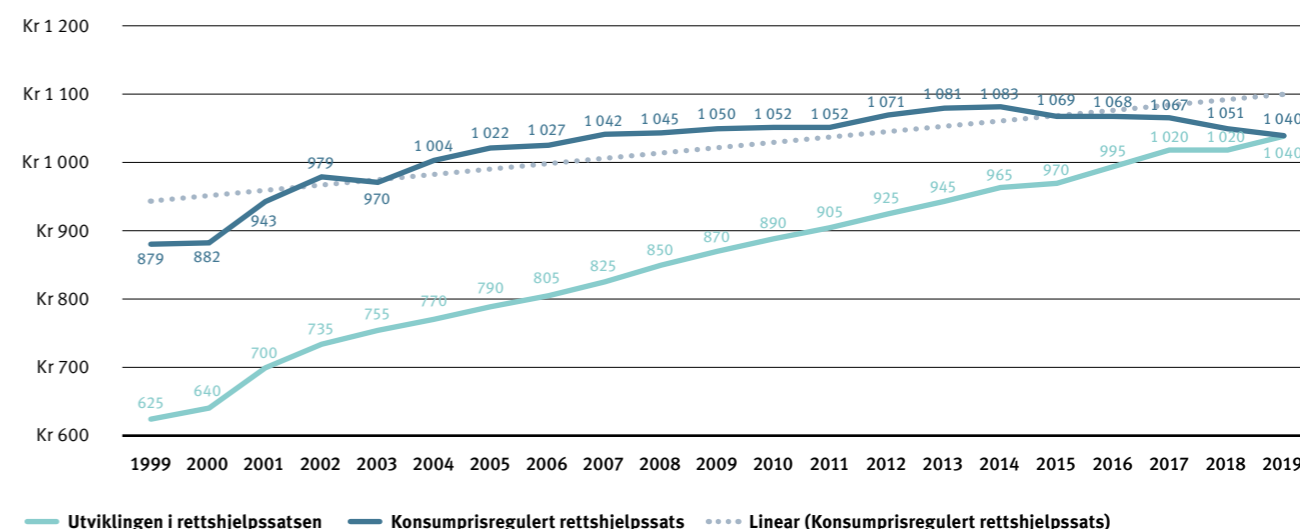
Setter vi både indeks- og lønnsutviklingen opp mot utviklingen i rettsbistandssalæret viser det en markant underregulering i det tidsperspektivet vi opererer med, altså siden 2006. Denne underreguleringen kan imidlertid spores lenger tilbake og er også omtalt i Stortingsmelding nr. 25 (1999-2000) Om fri rettsbistand.

6. Resultater

Setter vi utviklingen i forhold til kjøpekraften ellers i samfunnet og inflasjonsjusterer salærsatsen, ser resultatet ut som under:

Inflasjonsjustert rettsbistandssats

Den inflasjonsjusterte satsen gjør det mulig å se på kjøpekraften som følger av salæret. I og med at salæret ikke bare er lønn, men også skal dekke utgifter til drift av virksomheten, er dette imidlertid bare relevant for den delen av salærsatsen som skal dekke det som går til lønn eller utbytte til advokaten. Grafen viser tydelig at utviklingen fra 2016 og fremover ligger under inflasjonsnivået – altså under utviklingen i kjøpekraften. Konsumprisindeksen kan være en brukbar indikator for utviklingen av kostnadskomponenten av salæret.

6.3.4 Oppsummering utvikling av rettsbistandssalæret

Kort oppsummert er de tydeligste tendenser for utviklingen av rettsbistandssalæret:

- ▶ Rettsbistandssalæret dekker både driftskostnader og lønnskostnader for advokatvirksomhetene. Regnskapsanalysen viser at i gjennomsnitt går 46 prosent av rettsbistandssatsen til å dekke driftskostnader.
- ▶ Det er ingen dokumentert sammenheng mellom reguleringen av rettsbistandssatsen og de samlede utgifter til offentlig rettsbistandssalær.
- ▶ Rettsbistandssatsen utvikler seg svakere enn konsumprisindeksen for juridiske tjenester.
- ▶ Rettsbistandssatsen utvikler seg svakere enn lønnsutviklingen og utviklingen i legenes normaltarriff.
- ▶ Utviklingen i rettsbistandssatsen har de siste årene vært negativ når den justeres for inflasjon, noe som i praksis betyr at rettsbistandsadvokatene får redusert kjøpekraft.

6. Resultater

6.4 Rettshjelpssats og markedspris

6.4.1 Forholdet til det private markedet

Et stort misforhold mellom markedsprisen og rettshjelpssatsen kan føre til at advokater ikke ønsker å påta seg oppdrag godtgjort etter offentlig rettshjelpsats. Det er derfor relevant å sammenligne med gjennomsnittlig timepris for advokattjenester.

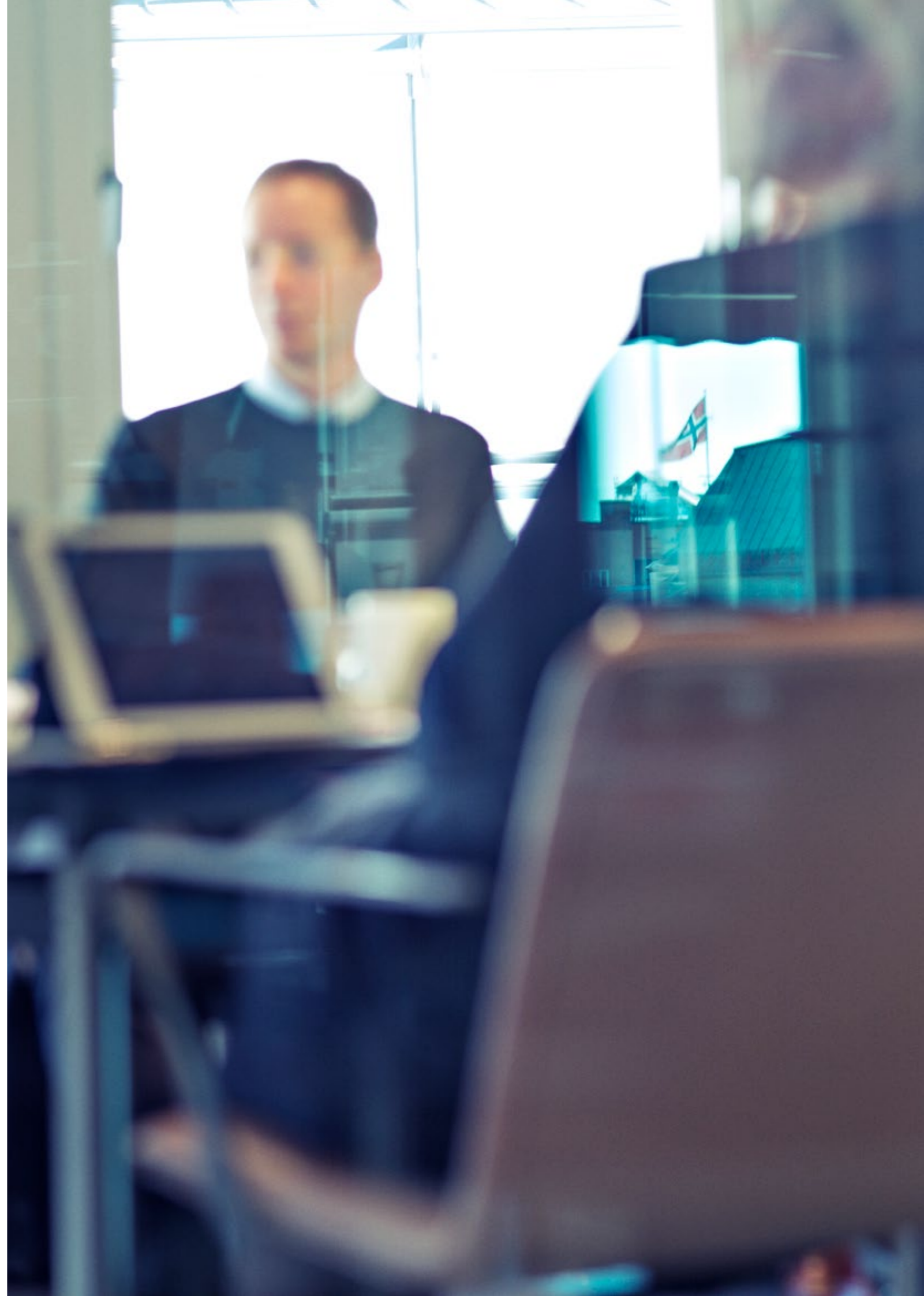
I det selvregulerende markedet for advokathjelp foreligger det en sammenheng mellom pris og kvalitet, på samme måte som man betaler for andre tjenesteleverandører, f.eks tjenester fra, psykologer, medierådgivere, frisører og mekanikere. Vi forventer at vi får den tjenesten som vi tar oss råd til. En slik sammenheng er imidlertid vanskelig å forvente i det offentlige rettshjelpstilbudet, da klienten nettopp ikke har råd til å betale en markedspris. Det må ligge til grunn i tjenesten at klienten ikke har forutsetninger eller referanserammer for selv å kunne vurdere kvaliteten på tjenesten, jf. Hope-utvalgets vurderinger fra NOU 2002: 18 Rett til rett – En vurdering av konkurranseforholdene i markedet for juridiske tjenester. Det er derfor relevant å sammenligne salærsatsen med prisene i det selvregulerende markedet

I forbindelse med lønnsundersøkelsen fra 2017 spurte vi de advokatene som mottar offentlig rettshjelpsalær om hva de mener ville være et passende nivå på rettshjelpssalæret. Under vises gjennomsnittsberegningen av svarene. Som vi ser her mener gjennomsnittet at det bør ligge cirka 35 prosent over det faktiske nivået pr. i dag (på 1040 kroner per 2019). Firmaene er de som mener det bør ligge høyest (43 prosent høyere), mens de andre grupperingene svarer ganske likt.

Hva mener du er riktig nivå på rettshjelpssalæret fra 1. januar 2018? (tall i kroner)	
Firma (N: 20)	1 460
Enkeltpersonforetak (N: 158)	1 365
Enkeltadvokater (N: 238)	1 385
Svart via åpen lenke (N: 41)	1 358
Gjennomsnitt	1 379

I 2018 gjennomførte vi samme undersøkelse, men denne gangen rettet mot advokatene som svarer på lønnsundersøkelsen – resultatene ses i tabellen under:

Hva mener du vil være riktig nivå på den offentlige salærsats per time fra 1. januar 2019? (tall i kroner)	
Advokatfirma (1 219)	1 453
Selskap/bedrift/konsern (625)	1 463
Organisasjon/forening (286)	1 230
Offentlig sektor (108)	1 450
Annen type virksomhet (22)	1 550
Gjennomsnitt (2 260)	1 452

6. Resultater

Veksten i forventningen til salærsatsen er altså 73 kroner, eller 5,5 prosent. Her er det imidlertid viktig å merke seg at svarene over er hentet fra lønnsundersøkelsen.

Det kan her være relevant å sammenligne hva de mener er riktig nivå, opp mot faktisk timepris for private klienter/privatpersoner. Vi ser at de gjennomgående er villig til å gå ned cirka 20 prosent, mens realiteten i dag er at de må gå ned opptil 40 prosent.

Resultatene viser at det er bred enighet om hva rettshjelpssatsen bør være, nemlig rundt 1400-1500 kroner timen.

I tabellen under ses den timeprisen som faktureres private klienter:

Bransjeundersøkelsen 2018 (tall i kroner)	Timepris til private klienter / privat personer (snitt)	Rettsjelpssalæret
Firma (N: 127)	1 683	1 020
Enkeltpersonforetak (N: 153)	1 548	1 020
Gjennomsnitt	1 609	1 020

Av tabellene over kommer det ganske tydelig frem at advokatene, uavhengig av foretaksform, mener at rettshjelpssatsen bør være litt lavere enn den timepris de fakturerer sine private klienter. I gjennomsnitt kommer vi til cirka 150 kroner lavere, eller cirka 10 prosent. Dagens sats er imidlertid rundt 35 prosent lavere.

6.4.2 Forholdet til det offentlige marked

Det er interessant å se på de virksomhetene som i dag jobber for offentlige klienter, men hvor de gjør avtaler uten at rettshjelpssatsen ligger til grunn. For firmaene ligger snittprisen uavhengig av type avtale på 1689 kroner, mens snittprisen for enkeltpersonforetakene uavhengig av type avtale ligger på 1548 kroner. Det betyr at når advokatene forhandler direkte med offentlige oppdragsgivere, oppnår de høyere timepris enn rettshjelpssalæret. Samtidig viser disse tallene noe om det offentlige betalingsvilje.

(tall i kroner)	Timepris til offentlige klienter 2017	Rettsjelpssalæret
Firma (N: 127)	1 494	1 020
Enkeltpersonforetak (N: 153)	1 392	1 020
Gjennomsnitt	1 444	1 020

Under vises tall som kombinerer lønnsundersøkelsen og bransjeundersøkelsen fra 2018 som viser sammenhengen mellom andelen saker i virksomheten som er finansiert av offentlig rettshjelpsats og timeprisen samme advokatvirksomhet får når den representerer det offentlige der motparten kvalifiserer til fri rettshjelp. Det vil si at begge advokatene er betalt av det offentlige, men bare den ene partens advokat får rettshjelpsalær.

6. Resultater

Vi ser at den gjennomsnittlige timeprisen ligger på 1718 kroner. I undersøkelsen varierer oppgitt timepris markant utfra hvor stor andel av saksporteføljen som godtgjøres med rettshjelpssalæret. I tabellen under har vi kombinert data fra bransjeundersøkelsen mot henholdsvis partnere og enkeltpersonforetak fra 2018. Her oppgir de hvor stor andel omsetning på som er på rettshjelpssatsen (på virksomhetsnivå) og data fra lønnsundersøkelsen fra 2018/2019 hvor de oppgir omsetning på rettshjelpssalær på individnivå. Har noen svart på begge, overstyrer data fra lønnsundersøkelsen. På den måten får vi godt over 1000 treff som grunnlag for resultatet under.

Det er imidlertid kun 353 virksomheter som har oppgitt prisdata på offentlige klienter. Resultatet her er en noe høyere timepris – tilnærmet timeprisen til private næringslivsklienter. Vi har ikke tatt forbehold om at motparten i saken må ha rett til fri rettshjelp, hvilket er tilfellet i tabellen over.

Hvor stor andel saker med rettshjelpssalær har virksomheten?	Gjennomsnittspris til offentlige klienter (tall i kroner)
Liten andel – mindre enn 10%	1 749
Lav middels andel – mellom 11-25%	1 617
Høy middels andel – mellom 26-50%	1 680
Høy andel – mer enn 50%	1 917
Vektet gjennomsnitt	1 718

6.4.3 Hvem tar saker med rettshjelpsalær og hvordan oppleves det?

Advokatvirksomheter som tar saker med rettshjelpsalær avviker i stor grad fra de største forretingsadvokatvirksomhetene. 70 prosent av alle advokatvirksomheter i Norge omsetter for under 3 millioner kroner årlig. Men det største virksomheten omsetter for, og beskjeftiger likevel den største andelen av advokatstanden. (tall fra 2018)

Vi ser i vårt datamateriale at større virksomheter i mindre grad tar saker med rettshjelpsalær enn de mindre virksomhetene. Samtidig er omsetning basert på rettshjelpsalær i seg selv nettopp en årsak til den lavere totalomsetningen. En salærsats som holdes langt under markedspris påvirker tilsynelatende konkurransevnen til mindre virksomheter.

6.4.4 Oppsummering rettshjelpssats og markedspris

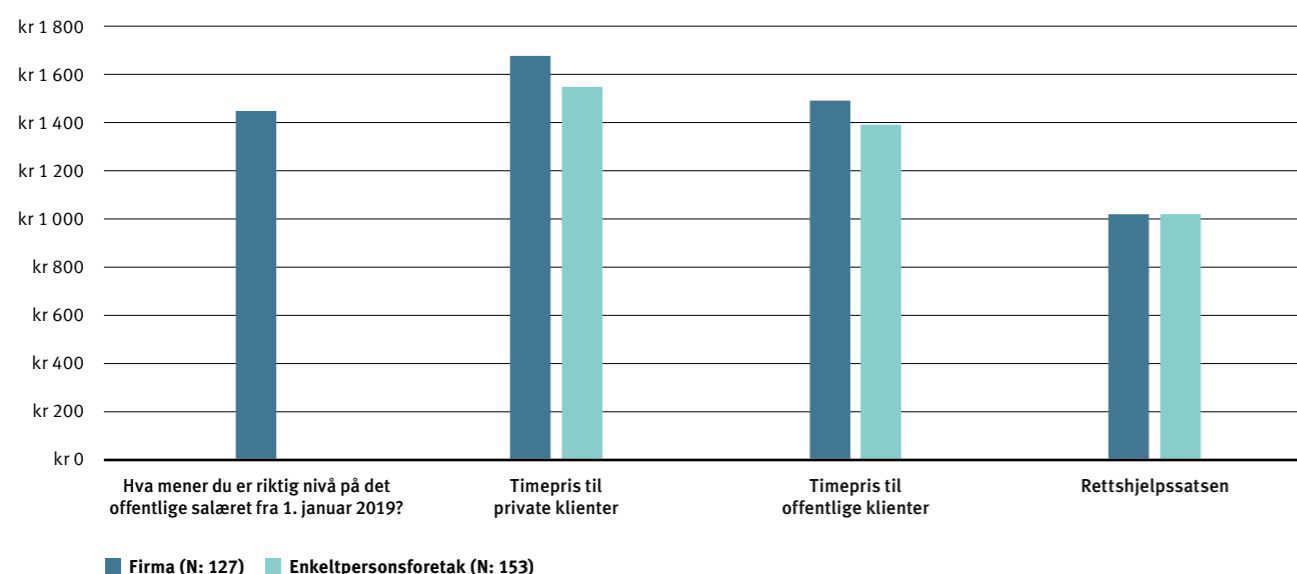
Funnene i avsnitt 5.2 kan oppsummeres i tabellen under, som viser at dagens rettshjelpssats er langt fra det som oppleves som rimelig og det som andre klienter er villige til å betale, det offentlige inkludert.

6. Resultater

Resultater fra bransje- og lønnsanalyse 2018 (tall i kroner)				
	Hva mener du er riktig nivå på det offentlige salæret fra 1. januar 2019?	Timepris til private klienter	Timepris til offentlige klienter	Rettsbistandssatsen
Firma (N: 127)	1 453	1 683	1 494	1 020
Enkeltpersonforetak (N: 153)	N/E	1 548	1 392	1 020
Gjennomsnitt	1 453	1 609	1 444	1 020

Grafisk ser det slik ut:

Timepriser fordelt på klientgrupper og virksomhetstype

Oppsummert viser dataene fra lønns- og bransjeundersøkelsen at:

- ▶ Advokatforeningens medlemmer som tar saker som godtgjøres med rettsbistandssalær mener at riktig rettsbistandssatsen bør være rundt 1450 kroner timen for 2019.
- ▶ Advokatforeningens medlemmer som tar saker som godtgjøres med rettsbistandssalær mener at rettsbistandssatsen skal ligge et stykke under det de fakturerer private klienter.
- ▶ Advokatene tjener markant bedre ved å representere det offentlige i saker der den private motparten har innvilget fri rettsbistand.

6. Resultater

6.5 Forhold knyttet til inntekt

6.5.1 Relasjon mellom inntekt og oppdragsmengde

Vi har sett på inntekten til advokatene som har rettsbistandsaker. I bransje- og lønnsundersøkelsen ble de ansatte advokatene/fullmektigene bedt om å oppgi lønn/godtgjørelse, mens eierne/partnerne i advokatfirmaene og eierne av enkeltpersonforetakene ble bedt om å oppgi sitt resultat/sin resultatandel av advokatvirksomheten. For å forenkle fremstillingen, har vi slått disse to lønns-/resultattypene sammen og kalt det «inntekt». Den gjennomsnittlige inntekten for alle som har svart på undersøkelsen er gjengitt i følgende tabell, inklusive forskjellen mellom de ulike stillingskategoriene. For å øke validiteten ble tallene sjekket mot oppgitt lønn (for de ansatte advokatene) fra lønnsundersøkelsen fra 2018 for dem som også hadde svart på denne. Tydelige avvik ble korrigert.

Oppgitt inntekt for hhv 2014-2018 og estimert inntekt 2017 for de ulike stillingskategoriene (tall i kroner)					
Inntekt	2014	2015	2016	2017	2018
Ansatt advokat (N: 188)	683 600	690 000	737 200	775 600	781 000
Advokatfullmektig (N: 17)		446 000	458 700	503 000	509 758
Eier/partner i advokatfirma (N:112)	983 500	1 060 300	1 180 200	1 276 000	1 284 000
Innehaver av ENK (N: 94)	817 620	930 100	1 004 800	998 400	1 041 000
Gjennomsnittsinntekt	807 400	836 000	905 100	952 700	967 200

Tallene bør her tolkes med en viss forsiktighet, både fordi antallet av respondenter (N) er lav enkelte steder (ref. advokatfullmektigene), samtidig som noen av respondentene synes å ha overestimert tallene noe, eller har vært forsiktige med estimatet for inneværende år. For de ansatte advokatene og for innehavere av enkeltpersonforetak ligger inntektsnivået gjennomgående rundt 20 prosent lavere av snittet i bransjen, mens inntekten til eiere/partnere i advokatfirma her ligger på bare en tredjedel av snittet i bransjen. Det i seg selv gir en klar indikasjon på at advokater som godtgjøres etter salærforskriften gjennomgående tjener vesentlig mindre enn snittet i bransjen.

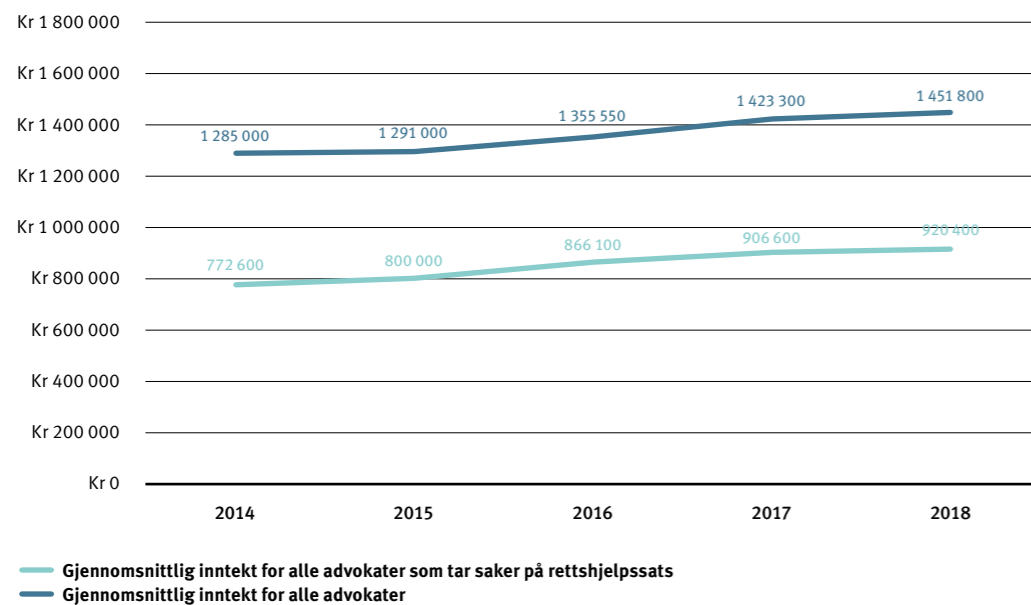
I tabellen under benytter vi inntekt i 2015-2016 og lønnstall i 2017-2018 fordi det er den dataen som er tilgjengelig fra vår empiri.

Oppgitt inntekt for hhv 2015-2018 avhengig av andel saker som har vært rettsbistandsatt (tall i kroner)				
	Inntekt 2015	Inntekt 2016	Lønn 2017	Lønn 2018 ²
Liten andel – mindre enn 10% (N: 80,79)	929 320	1 030 010	676 524	693 260
Lav middels andel – mellom 11-25% (N: 84,84)	945 000	1 016 100	609 676	645 100
Høy middels andel – mellom 26-50% (N: 91,91)	793 700	848 900	765 300	755 451
Høy andel – mer enn 50% (N: 175,142)	747 700	806 500	601 083	610 257
Gjennomsnitt	836 000	905 100	656 068	669 011

6. Resultater

Selv om inntekten øker desto lavere prosentandel saker advokaten har på rettshjelpssalær, ligger også inntektsnivået for de advokatene hvor andelen er på mindre enn 10 prosent, lavere enn gjennomsnittet i bransjen for øvrig. Det er i utgangspunktet vanskelig å gi et helt nøyaktig estimat på hvor mye mindre advokater som jobber på rettshjelpssalær tjener, enn advokater som ikke gjør det. Grunnen er at det både er avhengig av stillingstype og hvor stor andel saker som den enkelte advokat har på rettshjelpssats. Tar vi utgangspunkt i gjennomsnittet og korrigerer for andel advokater i de ulike stillingskategoriene i undersøkelsen mot bransjen totalt, viser Kantar TNS' beregninger at advokater som har saker på rettshjelpssalær, tjener rundt 62 prosent av snittet i bransjen i 2015 og rundt 65 prosent av snittet i bransjen i 2016⁶.

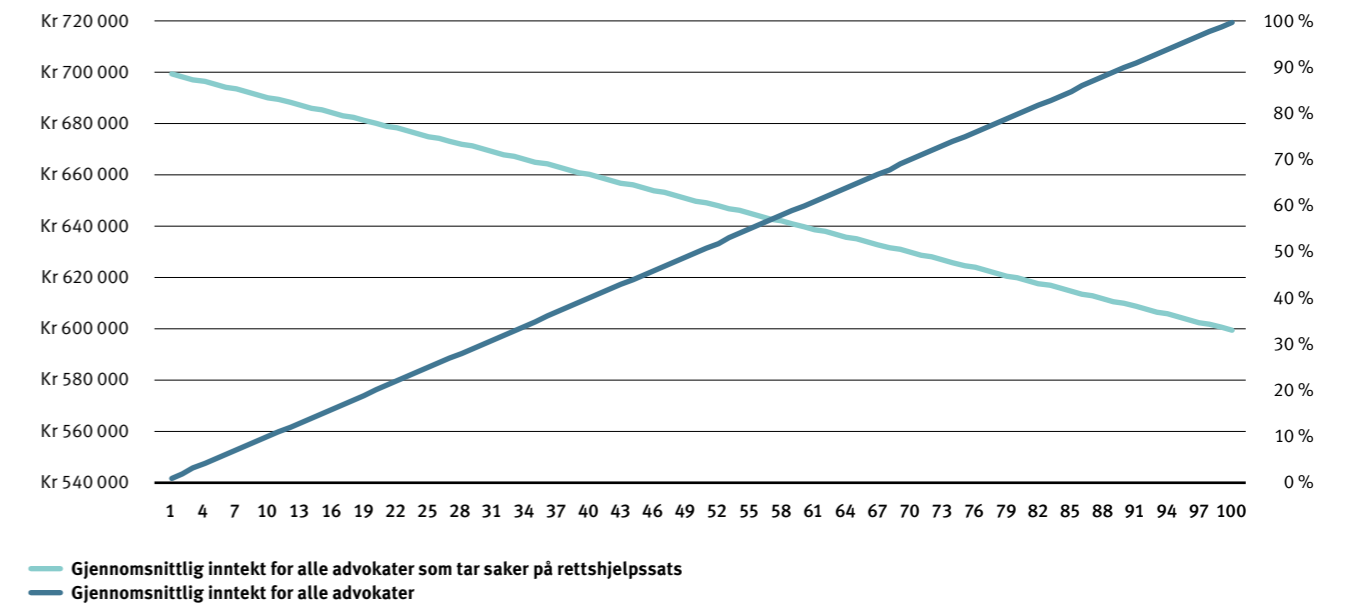
Grafen under viser forholdet mellom inntektsutviklingen for advokater som jobber henholdsvis for private klienter og på rettshjelpssalær. Beregningene er gjort av Kantar TNS og bygger på data fra henholdsvis salærundersøkelsen fra 2017, lønnsundersøkelsen fra 2017-18 og bransjeundersøkelsen fra 2018.

Det er en sammenheng mellom mengden av oppdrag på rettshjelpssalær og årsinntekten til advokatene, noe som vises i grafen under. Tallgrunnlaget er basert på indikatorer fra salærundersøkelsen for 2017 og tall fra lønnsundersøkelsen i 2018. Tallene baserer seg på oppgitt inntekt for dem som har svart på undersøkelsen, som altså er advokater som har hatt en større eller mindre andel saker på rettshjelpssalær. Differansen i kroner er representert i grafen og viser en økende differanse mellom de som tar saker med rettshjelpssalær og de som ikke gjør det. Grafikken bygger på regresjonen (som er den 'teoretiske' sammenheng mellom nivå og lønn). Slik blir 'skjevheter' i tabellen naturlig nok glattet ut.

6. Resultater

Forholdet mellom lønn 2018 og prosentandel på rettshjelpssalær

6.5.2 Oppsummering av forhold knyttet til inntekt

Rapportens funn knyttet til inntektsnivået for advokater viser, kort oppsummert at:

- ▶ Advokater som godtgjøres etter salærforskriften gjennomgående tjener vesentlig mindre enn snittet i bransjen.
- ▶ Når andelen av saker på rettshjelpssatsen øker går inntekten ned.
- ▶ Det er en statistisk sammenheng mellom nedgang i inntekt og øking i andel saker honorert med rettshjelpssalæret.

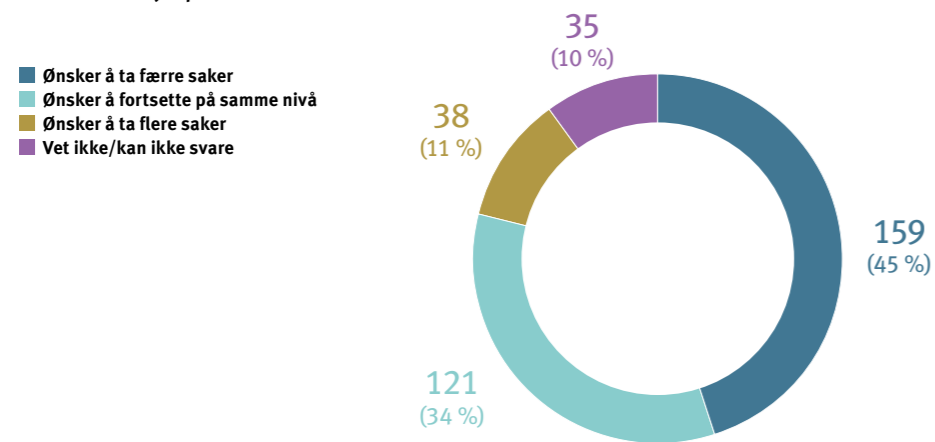
6. Resultater

6.6 Andre funn

6.6.1 Få ønsker flere rettshjelpsaker

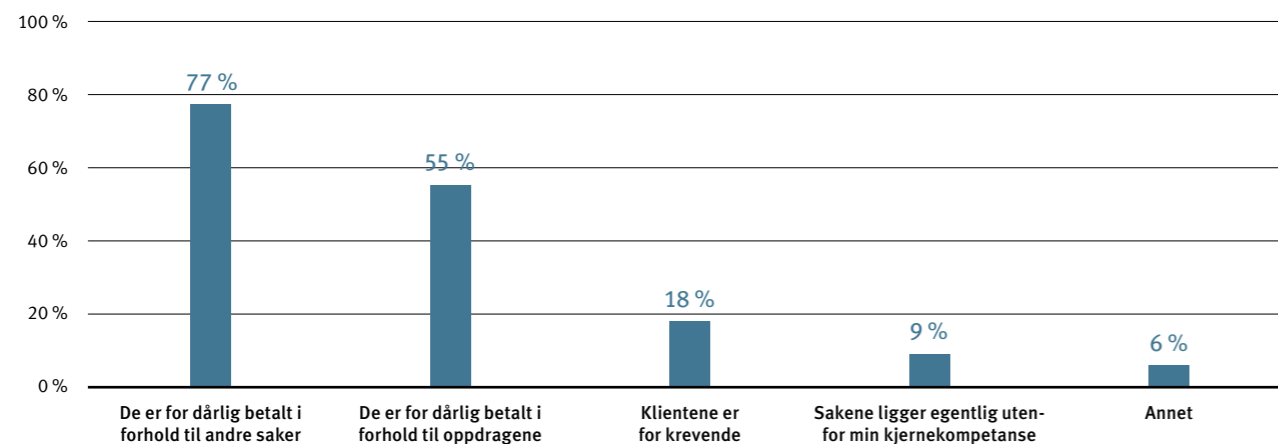
I lønnsundersøkelsen spurte vi respondentene om de ønsker å ta færre eller flere saker enn de gjør i dag som er godtgjort med rettshjelpssalær i framtiden. Tendensen er veldig tydelig, og hele 45 prosent ønsker å ta færre rettshjelpsaker. Dette gjelder uavhengig om prosentandelen basert på rettshjelpssalær er høy eller lav i utgangspunktet.

Ønsker du å ta færre eller flere saker enn du gjør i dag som er godtgjort med rettshjelpssalær?

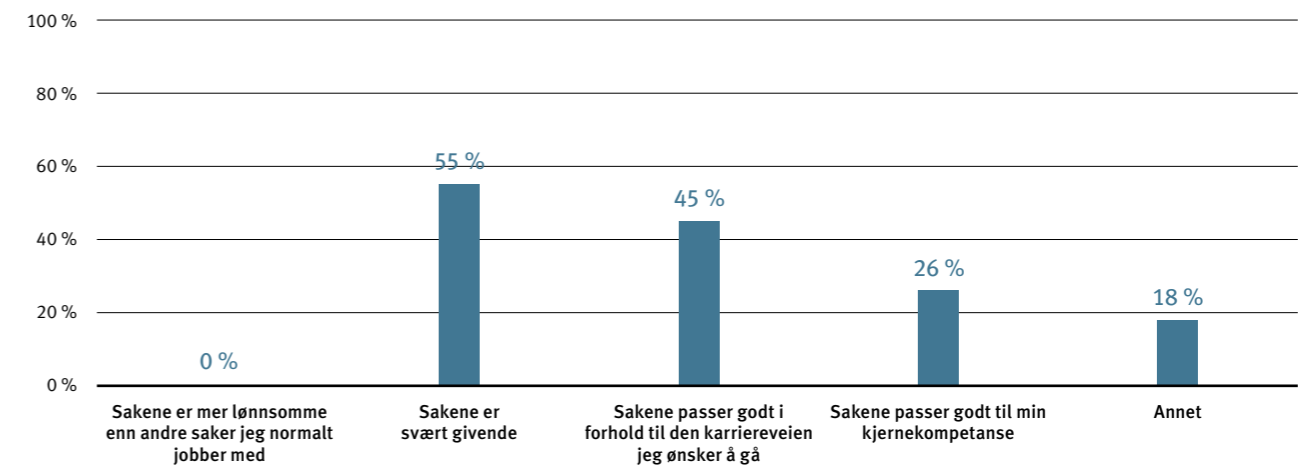
Det er i hovedsak én hovedgrunn til at advokatene ikke ønsker å påta seg flere saker, nemlig at sakene er for dårlig betalt i forhold til andre saker (77 prosent svarer bruker denne begrunnelsen), samtidig som stykkprisen i liten grad stemmer overens med den reelle arbeidstiden som kreves. Se svarfordelingen under:

Hvorfor ønsker du å ta færre saker enn i dag som er godtgjort med rettshjelpssats? N:159

6. Resultater

Hvorfor ønsker du å ta flere saker enn i dag som er godtgjort med rettshjelpssats? N:38

6.6.2 Oppsummering av rapportens andre funn

Blant rapportens andre funn knyttet til reisefravær og ettergivelse av egenandel kan vi konkludere med at:

- ▶ 50 prosent av advokatene som tar saker som godtgjøres med rettshjelpssalær ønsker å påta seg færre saker. Dette gjelder uansett om prosentandelen basert på rettshjelpssalær er høy eller lav allerede.
- ▶ Hovedgrunnen til at advokatene ikke ønsker å påta seg flere saker som godtgjøres med rettshjelpssalær er at sakene er for dårlig betalt i forhold til andre saker.
- ▶ De som ønsker å påta seg flere saker godtgjort med rettshjelpssalæret gjør det fordi de finner jobben givende, eller det passer deres interesser eller karrierer.

Fotnoter

¹ <https://www.menon.no/analyse-stykkpris-medgatt/>

² https://www.advokatforeningen.no/globalassets/advokatforeningen_salaerrapporten2017_web.pdf

³ <https://oxfordresearch.no/wp-content/uploads/2019/03/menon-rapport-5-2019-stykkpris-salar.pdf>

⁴ Antall virksomheter som svarte på undersøkelsen og oppga over 10 prosent av inntektene stammet fra rettshjelpssalær.

⁵ Kun ansatte advokater – partnere og eiere i ENK er ikke medregnet.

⁶ Salærreporten 2017

ADVOKATFORENINGEN

KRISTIAN AUGUSTS GATE 9, 0164 OSLO | +47 22 03 50 50
POST@ADVOKATFORENINGEN.NO | ADVOKATFORENINGEN.NO